

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

56. An recipiens eleemosynam simulans paupertatem peccet mortlaiser, & teneatur ad restitutionem? Et quid si alicui donarentur, v. g. centum aurei, qui finxit se esse Episcopum, qui ab Episcopatu ab ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76369)

aliquam rem teneatur postea restituere, si potest; Ex p. 5. tr. 8. Ref. 9.

Sup. hoc in
tom. 8. tr. 7.
Ref. 14. §.
Nota tamē.
& seq.

§. 1. **A**firmatiuē respondet Lessius *lib. 1. cap. 16. dub. 1. n. 8.* ubi sic ait. Si res quam consumpsisti, sit magni pretij, nec putetur donata, te semper ad restitutionem teneri, quando commodē poteris. Ratio est, quia extrema tua necessitas non transfert in te dominium rei alienæ, sed tantum tribuit ius vtendi, idque potest opus est, vt periculum euadas, & cum minimo alterius incommodo. Ergo non auferit obligationem restitutionis faciendi, si copiosior euaseris. Consumatur quia alter non tenetur eam dare, nisi quatenus opus est, vt consulas tuæ necessitati, sed ad hoc sufficit, vt rem tibi vendat, vel mutet, vel det cum obligatione restituendi, cum veneris ad lautiorē fortunam. Ergo Quod res sit parui pretij, non teneris postea restituere, maxime si te & spe, seu proxima facultate pauper eras, quia talia non solent pauperibus sub onere restituendi dari, sed absolūtē, ridiculus enim esset diues, qui à paupere pro aliquot panibus, vel calceis vel tria veste talem obligationem exigeret. Ita Lessius, & ante illum Couarruias in *reg. Peccatum, part. 2. §. 1. num. 4.* Nauarrus in *Man. cap. 17. n. 61.* Toletus *lib. 5. cap. 21.* Adrianus in *4. de restit. §. quia dicitur.*

2. Sed his non obstantibus contrariam sententiam docet Sotus de *Iust. lib. 5. quæst. 7. artic. 1.* Aragon. in *2. 2. quæst. 31. art. 6.* Syluester Angelus, Rosella, Tabiena quos citat & sequitur Azorius *tom. 12. lib. 12. cap. 8. quæst. 7.* Omnis enim obligatio restituendi nascitur vel ratione rei acceptæ, vel ratione acceptionis, sed is, qui consumit in alienum in extrema necessitate, non obligatur ratione rei acceptæ, quia apud se non habet, cum bona fide consumpsit, nec tenetur ratione acceptionis, quoniam acceptio rei alienæ est vel iusta, vel iniusta. In præsentī casu acceptio non est iniusta, quia accepit in extrema necessitate, & ex alia parte non accepit per contractum, vel quasi contractum, ex quo alioqui teneretur, ergo nulla est obligatio restituendi. Adde quodd secundum aliquos, vt optimè obferat Hurtado de Mendoza in *2. 2. disp. 159. sect. 3. §. 4. 5.* extremē indigenti, quando lex charitatis me obligat ad dandum aliquid, siue paruum, siue magnum consumendum in ipso articulo necessitatis extremæ, teneor illud liberaliter donare sine mutatione aliqua absoluta, aut conditionata, quia extremē indigens habet ad illa bona pro articulo necessitatis extremæ illud ius iustitiæ, quod haberet, si bona non essent diuisa. Ergo debentur illi vt sua; sed quæ alicui debentur vt sua, sunt illi absolūtē donanda, & sine vlla mutatione. Ergo, &c. Vnde patet responsio ad argumentum Lessij. Dico igitur cum Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 22. diff. 1. num. 12.* [Estas sententias son ambas probables; la segunda es mas fianca, y se puede figur en pratica.

RESOL. LIV.

An si quis ante necessitatem extremam accipiat ab alio commodatum, conductum, vel precarium, teneatur restituere, si illud in extrema necessitate consumpsit? Ex p. 5. tract. 8. Ref. 10.

Sup. hoc in
tom. 8. tr. 7.
Ref. 13. §.
Añero, ad
lin. 7. & ver.
non tamen.

§. 1. **N**egatiuē respondeo cum Petro Nauarra *lib. 4. c. 4. n. 16.* Turriano in *2. 2. tom. 2. disput. 82. dub. 7.* Hurtado de Mendoza in *2. 2. disp. 159. sect. 1. §. 62.* & Lessio *lib. 2. cap. 16. dub. 1. num. 5.* quia talis non tenetur ratione rei, vt quæ nec in se nec in pretio extat, neque ratione acceptionis, cum eam iure consumpsit, neque ratione contractus, quia illi contractus

non obligant re percunte, nisi culpa perierint, hæc autem sine culpa perierunt. Ergo, &c.

RESOL. LV.

An si ante necessitatem extremam furatus es aliquam rem, quam postea in dista extrema necessitate consumpsisti, tenearis ad restitutionem? Ex part. 5. tract. 8. Refol. 8.

§. 1. **A**firmatiuē respondet Lorca in *2. 2. disp. 8. numero 14.* Vasquez *opus. de elemosyna, tom. 1. cap. 1. dub. 8. num. 68.* Lessius *lib. 2. cap. 16. dub. 1. num. 6.* ubi sic ait. Si habes ex delicto (vt si furatus sis ante necessitatem) teneris etiam si postea in necessitate consumas, quia obligatio iam ante contracta, per necessitatem superuenientem, non est exiuncta, sed consumpta, quare transacta illa necessitate tenuit. Ita ille, & ante illum Sotus in *4. distict. 15. q. 1. §. ad argumenta,* cum Richardo & Paludano, quos citat & sequitur Syluester *ver. restitutio §. num. 2.*

2. Verum ego contrariam sententiam teneo, quam tuetur Petrus Nauarra *lib. 4. cap. 4. num. 24.* Contrariè *disput. 27. dub. 10. num. 166.* Caltrus Palaus *tom. 1. tr. 6. disput. 2. punct. 10. num. 3.* & nouissime Hurtados de Mendoza in *2. 2. disp. 159. sect. 3. §. 62.* quia furtum non ademit mihi ius iustitiæ, quod habeo ad rem alienam in necessitate extrema, neque mihi ademit ius communitatis rerum quantum ad vsum in necessitate extrema in qua omnia sunt communia quantum ad vsum; ergo idem ius habeo post furtum, quod sine illo haberem.

RESOL. LVI.

An recipiens elemosinam simulans pauperiam, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem? Et quid si alicui donarentur, v. g. centum aurei, qui simul se esse Episcopum, qui ab Episcopatu ab Hartuicio per vim expulsus indiget peculiaribus sumptibus, et ad Episcopatum, redeat vel quid simile, teneatur eam restituere id, quod accepit? Et an pauper mendicans causa aieptatis, vel cupiditatis, etiamsi sit validus corpore, an peccet mortaliter? Et an pauper stans ad officium diuini, & Monasterij, expectans elemosinam, dicat aliter pauperi accedenti iam esse dauam, an teneatur ad restitutionem? Ex p. 5. tr. 8. Ref. 21.

§. 1. **A**firmatiuē respondet Sotus, Alensis, Gabriel, & alij; quos citat & sequitur Philippus Faber *de poenit. in 1. sentent. disp. 15. quæst. 2. disput. 50. cap. 4. num. 120.* quia qui decipitur circa conditionem, propter quam donat, non liberaliter omnino donat, idē qui donat alicui, quia putat illum esse pauperem, & reuera non est pauper, non verē liberaliter donat, sicut qui donat alicui, quem putat propinquum, si non est propinquus, nulla est donatio Sotus tamen *lib. 9. de iust. q. 7. art. 4. ad 4.* hæc opinionem dicit non habere locum in elemosinis quotidianis, hoc enim est nimis durum, sed solum quādo aliquis in postor magnus ex indistia magnam necessitatem, vel sanctitatem effingeret ad extrahendū aliquam magnam elemosinā, quia in hoc casu elemosyna esset fraude extorta. Ratio autem ipsius est, quia qui faciunt elemosynam, non faciunt illa precise sub hac conditione, si reuera sit pauper; sed ratio precipua est propter Deū, licet causa motiua sit paupertas personæ

personæ, cui sit eleemofyna, quod confirmat ex Adriano, quia quando causa finalis est vera, licet motiva sit falsa, contractus est legitimus, & transfertur dominium, ut contingit in aliis contractibus. Navarrus in *Man. cap. 17. num. 107.* hanc opinionem Soto reicit, quia parum refert quod eleemofyna sit parva, vel magna; nam quod est alienum, siue magnum sit, siue parvum, dummodo non sit ad eam modica quantitas, quæ spernatur, est obnoxium restitutioni. Adiungit tamen distinctionem, quam idem Sotus ex Adriano sibi sumit, & acceptat Medina *quæst. 23. de rebus restituendis. Azorius lib. 4. cap. 21. quæst. 3.* quod si simulatio paupertatis sit causa finalis, tenetur ad restitutionem; si vero sit causa motiva, siue impulsiva tantum, non tenetur ad restitutionem. Causam autem finalem in proposito explicat Azorius esse eam, quæ est simpliciter causa, ut sequatur effectus, ad eam quod ea circumscripta effectus non sequeretur: causa autem impulsiva est, quæ movet quidem, sed tamen non movet ad simpliciter dandum, sed solum ad promptius, & facilius dandum. Hæc distinctio de causa finali & impulsiva mihi vana videtur, quia secundum Philosophos & Theologos solus finis est causa motiva & impulsiva agens ad opus, ideo distinctio hæc est vana, nisi accipiatur in hoc sensu, quod causa finalis sit duplex, principalis & minus principalis, in quo sensu eam exponere videtur Azorius; sed tunc est difficultas, an in eleemofyna faciendâ causa finalis principalis sit paupertas ficta? Certè dicendum est esse paupertatem, quod probatur, quia charitas & amor Dei est causa finalis faciendæ eleemofynæ in communi: at causa finalis propter quam huic personæ particulari determinatæ fiat, non est charitas Dei, sed paupertas ipsa ficta; qui enim vult facere eleemofynam propter Deum, quærit pauperem, & facit ei eleemofynam regulariter, quem putat pauperem, neque enim videmus erogari regulariter eleemofynas divitibus, & non egenibus, his enim dona donantur, & non eleemofynæ, sed pauperibus: ergo ratio & causa principalis, propter quam huic personæ donantur eleemofynæ, est paupertas: si ergo quis decipiatur circa hanc conditionem & rationem, propter quam illi facit eleemofynam, ut dicebat Sotus, non est voluntaria donatio, & sic tenetur ad restitutionem. Ideo huiusmodi simulatores obnoxii, sunt indicandi ad restitutionem, neque est recedendum à communi sententia, & per dicta patet ad fundamenta Soti & aliorum. Dicendum est enim quod causa finalis principalis faciendæ eleemofynam huic personæ particulari, est paupertas simulata; charitas autem Dei est finis faciendæ eleemofynæ in communi, non huic particulari ut particulare est. Patet enim ex Adriano & ex simili in contractibus, dicimus enim, quod sicut in contractibus causa finali deficiente (admissa eius distinctione) contractus est nullus, sic in largitione eleemofynæ. At paupertas est causa finalis, non impulsiva tantum, ut est probatum: ergo, neque hoc est durum asserere in eleemofynis quotidianis, quia maxima est fraus simulare paupertatem, & eleemofynas veris pauperibus hac simulatione iniqua auferre, & fraudare mentem facientium eleemofynas, & hæc omnia docet Faber *ubi supra.*

1. Verum his non obstantibus quoad ostium mendicantes ego puto excusari à restitutione, quia in parvis & quotidianis eleemofynis, ut præter Sotum & Azorium *ubi supra*, non habetur ut plurimum ratio paupertatis, sed tantum charitatis, pietatis, & misericordiæ, & Dominus ob rerum parvitatem in tali casu non censetur id onus velle supradictis pauperibus imponere. Et revera dantes illas eleemofynas verè & absolute eas faciunt sine ulla conditione, &

consequenter transferunt dominium earum in ipsos recipientes, & conditio illa in mente retenta, quam alioqui opinantur, non obligat in conscientia, neque qualificat datum, nec facit ipsum conditionale, ex *l. si repetendi. C. de condit. ob caus. dat.* Præterea præsumptio illa quod non adfuerit animus donandi, data falsitate ex parte recipientium eas, non est pro foro interiori, sed exteriori, & ita hanc sententiam docet etiam Granadus in *2. 2. controvers. 3. tract. 11. disp. 7. num. 4.* ubi sic ait: Quoniam in quotidianis eleemofynis præsumendum est eos, qui illas faciunt, nolle restitutionem, etiam si cuncta paupertate posita fuisset cognoscere, non est obligandus ad restitutionem, qui eas accepit fingendo se pauperem esse, ut optime Sotus & Navarrus notarunt, quibus addo Henriquez *lib. 3. de Indulgent. cap. 33. §. 5. nisi* aliud de mente donantis constaret. Contra verò magna aliqua eleemofyna, v. g. centum aurei, qui alicui donarentur, quia finxit se esse Episcopum, qui ab Episcopatu per vim ab hæreticis expulsus indiget peculiaribus sumptibus, ut ad illum redeat, vel quod simile, non censetur erogata voluntarie, & ideo restituenda esset. Ita Granadus.

3. Et tandem non desinam hic apponere verba Ioannis de la Cruz in *direct. conscient. part. 1. pr. 5. art. 4. dub. 2. concl. 4.* ubi sic ait: Pauper fictus peccat mortaliter petendo eleemofynam, & restituere tenetur, quando sibi dantur eleemofynæ sub conditione saltem tacita, quod sit pauper, ut contingit in amplis & extraordinariis eleemofynis; sicut cum petitur eleemofyna pro captivo, qui non est. Secus si donatio sit absolute, ut præsumitur in eleemofynis ordinariis, & si alias fiant ob motuum falsum.

4. Nota etiam quod pauper mendicans causa otiositatis, vel cupiditatis, etiam si sit validus corpore, non peccat mortaliter donec manet intra latitudinem paupertatis. Ita ex Navarro docet Aloysius Batiola in *apborismo lit. P. ver. Pauper.*

5. Nota insuper quod si pauper stans ad ostium divitis & Monasterij, & expectans eleemofynam, deat alteri pauperi accedenti iam esse datam, non tenetur ad restitutionem. Ita ex Aragonio probabilè putat Lessius *lib. 2. cap. 2. dub. 5. num. 43.*

RESOL. LVII.

Cui faciendâ sit restitutio eleemofynæ receptæ, ex fictâ paupertate; an Domino ipsi danti, vel pauperibus?

Et quid vero, si aliquis quantitatem magnam in eleemofynam ficto pauperi dedisset? Ex part. 5. tract. 8. Resol. 22.

§. 1. Prima opinio est Soti *lib. 9. q. 7. art. 3.* Lessius *lib. 2. cap. 18. dub. ult. num. 132.* & aliorum asserentium faciendam esse donanti, quia sub eius dominio adhuc manet illa eleemofyna, & hanc opinionem (maximè si quantitas eleemofynæ magna foret) sequendam esse existimat Granadus in *2. 2. controvers. 3. tract. 11. disp. 6. num. 5.* Idem etiam docet Turrianus in *2. 2. disp. 83. dub. 2.* ille enim qui dedit eleemofynam, solum habuit animum dandi huic pauperi in speciali, propter eius paupertatem, quod si illa fuit ficta, pender ab eius voluntate distributio illius eleemofynæ.

2. Secunda opinio asserit restitutionem in tali casu faciendam esse pauperibus, quia qui illam dedit abdicavit à se dominium ex affectu eleemofynæ, & ita iuxta eius voluntatem danda est alteri pauperi, aut pauperibus. Ita Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 22. disp. 9. n. 4.* Ludou. de San Juan in *sum. 9. de eleemof. art. 3.*

Sup. hoc ibi:
dem §. Quid:
& hic inf. in
suo. Ref. seq.

Sup. hoc ibi:
dem §. 11:
& hic sup. id
tr. 4. Ref. 38:
§. vlt.

Sup. hoc ibi
tom. 6. tr. 7:
Ref. 123:
§. Cui.